

Aleg. 339

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie odnowienia król. Zamku na Wawelu.

Wysoki Sejmie!

Sprawa królewskiego Zamku na Wawelu weszła obecnie w nowe stadyum, które w całym kraju powitane zostało z wielką radością.

W dniu 7. sierpnia b. r., w terminie kontraktowo oznaczonym, objął Wydział krajowy imieniem kraju w posiadanie część historyczną Zamku królewskiego na Wawelu wraz z wieżą Senatorską. Wraz z Zamkiem objęto również w posiadanie parcele, wymienione szczegółowo w kontrakcie podanym do wiadomości Wysokiego Sejmu w zeszłorocznym sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. grudnia 1902 do końca kwietnia 1904 (biuro prezydyalne LW. 73.819/1904, aleg. 1).

Reszta ubikacyj zamkowych, a mianowicie jedno skrzydło zamkowe t. zw. oficyny, oraz budynki wzniesione na Wawelu już w czasach ostatnich, — przejdzie w posiadanie kraju, według zawartej umowy, stopniowo w czasie od 1. stycznia 1906 do 31. grudnia 1909 roku.

W chwili objęcia przez kraj w posiadanie Zamku królewskiego na Wawelu, z którym łączy się tak wiele historycznych wspomnień, w chwili, w której kraj przystąpić ma do odnowienia dawnej siedziby Królów polskich, Wydział krajowy poczytuje sobie za obowiązek przypomnieć pokrótce przebieg przeprowadzonych po myśli uchwały Wysokiego Sejmu starań, w celu objęcia przez kraj Zamku na Wawelu, oraz zdać szczegółowo sprawę z czynności i wydanych przez Wydział krajowy zarządzeń w okresie ostatniego roku, a zwłaszcza od chwili, w której król. Zamek na Wawelu objęty został w posiadanie kraju.

Na posiedzeniu z dnia 8. lutego 1897 powziął Wysoki Sejm na wniosek Marszałka krajowego, Stanisława hr. Badeniego następującą uchwałę:

„Celem uczczenia jubileuszu 50 letniego panowania Najmilsiejszego Cesarza i Króla Franciszka Józefa I. Sejm krajowy postanawia:

„1. Wybudować w Krakowie kosztem kraju i oddać na własność c. k. Skarbu wojskowego nowe budynki i zakłady dla c. k. wojska, a to w tych rozmiarach, jakich potrzeba dla obecnej załogi i zakładów wojskowych, pomieszczonych w zabudowaniach zamkowych na Wawelu.

„2. Po zupełnem opróżnieniu w ten sposób Wawelu, złożyć Sejm u stóp Tronu ponowną prośbę, by Najjaśniejszy Pan Zamek Wawelski w Swe posiadanie objąć raczył.

„Zarazem Sejm wyznaczać będzie co roku w budżecie odpowiednią sumę na odbudowanie zamku królewskiego na Wawelu.

„3. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by w celu wykonania powyższej uchwały poczynił bezzwłocznie potrzebne kroki, tak, aby budowa nowych budynków wojskowych w r. 1898 się rozpoczęła i aby przedłożył przy preliminarzu na rok 1898 odpowiednie wnioski finansowe.“

W odpowiedzi na powyższą uchwałę Wysokiego Sejmu nadszedł w dniu 15. lutego 1897 od Najjaśniejszego Pana następujący telegram, wystosowany do Marszałka krajowego:

„Dringend. Der Kaiser und Koenig an Landmarschall Grafen Badeni Lemberg. Indem Ich den Beschluss des galizischen Landtages betreffend das Krakauer Residenzschloss Wawel zur Kenntniss nehme, spreche Ich dem Landtage fuer die durch diese Kundgebung neuerdings bewaehrte patriotische und dynastische Gesinnung Meinen Kaiserlichen Dank aus.

Franz Joseph“.

Telegram Monarchy w tłumaczeniu polskim opiewa, jak następuje:

„Pilne. Cesarz i Król do Marszałka krajowego hrabiego Badeniego we Lwowie. Przyjmując do wiadomości uchwałę Sejmu galicyjskiego, w sprawie Zamku rezydencyjnego na Wawelu w Krakowie, wyrażam Sejmowi za ponownie stwierdzone tą manifestacją patryotyczne i dynastyczne uczucia, Moje Cesarские podziękowanie.

Franciszek Józef“.

Na podstawie powyższej uchwały Wysokiego Sejmu, przyjętej przez Jego Ces. i Król. Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 18. kwietnia 1897 do Najwyższej wiadomości, wdrożył Wydział krajowy rokowania z władzami wojskowemi w sprawie przyczynienia się kraju do kosztów budowy koszar dla wojska, celem przeprowadzenia ewakuacji Zamku na Wawelu.

Z corocznych sprawozdań Wydziału krajowego wiadomo Wysokiemu Sejmowi, jak długo trwały rokowania z władzami wojskowemi i jak wielkie trudności miał Wydział krajowy do zwalczenia, zanim układ formalny przyszedł do skutku.

Wydział krajowy pomny wzniesłego celu uczczenia 50 letniej rocznicy panowania Najmiłościwszego Cesarza i Króla i pragnąc przyspieszyć ile możności chwilę odbioru i przywrócenia do dawnej świetności tej drogiej narodowi rezydencji Królów polskich, sądził, że odpowie intencyom Wysokiego Sejmu, przyjmując ostatecznie warunki, przez władze wojskowe postawione.

W sprawozdaniu z czynności z dnia 23. lipca 1904 L. 73 819 (Aleg. I. ex 1904) podał Wydział krajowy do wiadomości Wysokiego Sejmu dosłowny tekst umowy zawartej w dniu 15. lipca 1903 między c. k. Skarbem państwa a Królestwem Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim, w sprawie przeznaczenia dawnego Zamku królewskiego na Wawelu na rezydencję Jego Cesarskiej i Królewskiej Apostolskiej Mości. Wydział krajowy podał zarazem w powyższem sprawozdaniu do wiadomości Wysokiego Sejmu dosłowny tekst dodatkowej umowy zawartej ze Skarbem państwa, mocą której przyjął kraj na siebie obowiązek na placach budowlanych, przeznaczonych na budynki wojskowe, urządzić drogi dojazdowe, trotuary, oświetlenie, kanały i wodociągi. Wykonania tych robót podjęła się gmina miasta Krakowa za ryczałtorem wynagrodzeniem z funduszu krajowego w sumie 125 000 K.

Jak wiadomo Wysokiemu Sejmowi z tekstu zawartej ze Skarbem państwa umowy, kraj zobowiązał się do uiszczenia sumy ryczałtowej 3,300.000 K, z której kwota 252.000 K przeznaczoną została na zakupno gruntów pod budowę, *in natura* dostarczonych, reszta zaś w kwocie 3,048.000 K ma być Skarbowi wojskowemu w gotówce w oznaczonych ratach wypłaconą i posłużyć ma na pokrycie kosztów budowy nowych koszar dla pomieszczenia wojska z Zamku na Wawelu usuniętego.

W uwzględnieniu wniosków Wydziału krajowego przedstawionych w sprawozdaniu z dnia 30. kwietnia 1900 L. 27.229/1900 (Aleg. 155), upoważnił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 4. maja 1900 Wydział krajowy do pokrycia na razie zaliczkowo z własnych funduszków potrzebnych wydatków na rzecz ewakuacji Wawelu, oraz do wstawienia do preliminarza funduszu krajowego na rok 1901 potrzebnej kwoty na procentowanie pobranych zaliczek.

Wydział krajowy korzystał z powyższej uchwały Wysokiego Sejmu poraz pierwszy dopiero w r. 1904, wstawiając w Rubr. XIV. poz. 500 wydatków funduszu krajowego (nadzwyczajne) kwotę 16.000 K „na odsetki od zaciągnięć się mającej pożyczki na kosztą przeistoczenia Zamku królewskiego na Wawelu w Krakowie na rezydencję Jego Cesarskiej i Królewskiej Apostolskiej Mości“.

Jak zamknięcie rachunków funduszy krajowych za rok 1904 wykazuje, wydano na powyższy cel tylko kwotę 11.112 K 59 h, Wydział krajowy nie zaciągał bowiem także w roku 1904 specjalnej pożyczki, a wydatki na rzecz Zamku na Wa-

welu pokrył w części z subwencji krakowskiej Kasy oszczędności wynoszącej sumę 800.000 K, zaś w części tylko z ogólnych zapasów kasowych funduszu krajowego. Kwotą 11.112 K 59 h w poz. 500 pokryto zatem odsetki tylko od chwilowych pożyczek funduszu krajowego.

Wydział krajowy uważa za swój obowiązek przypomnieć na tem miejscu, że Wielki Wydział Kasy oszczędności miasta Krakowa uchwałą z dnia 26. kwietnia 1897 przeznaczył sumę 800.000 K jako „fundusz jubileuszowy Cesarza F. ranciszka Józefa I.” z przeznaczeniem na ewakuację Zamku królewskiego na Wawelu.

Zamknięcie rachunków funduszy krajowych za rok 1904 objaśnia dalej, że wykazany w wydatkach na rzecz Wawelu niedobór w sumie 874.088 K 63 h, jako niemający w roku 1904 pokrycia, przeniesiono do Rubr. XIV. poz 531 z roku 1905.

Dla przedstawienia Wysokiemu Sejmowi dokładnego obrazu, podaje Wydział krajowy szczegółowy wykaz wszystkich wydatków poniesionych dotąd z funduszu krajowego na rzecz ewakuacji Zamku na Wawelu, jako też wykaz tych wydatków, które z tego tytułu ponieść jeszcze będzie musiał fundusz krajowy na rzecz Skarbu wojkowego w czasie do dnia 31. grudnia 1909, w którym to terminie reszta budynków i gruntów na Wawelu ma być przez wojsko opróżnioną i krajowi w posiadanie oddaną.

Poniesione dotychczas wydatki:

1. Kupno realności w Krakowie lk. 33 wraz z należycią od kontraktu	52.428 K 26 h.
2. Kupno gruntu na Olszy	195.050 " — "
3. Pięć rat wypłaconych Skarbowi wojkowemu na budowę koszar	1,600.000 " — "
4. Na adaptację traktu Skarbowi wojkowemu	12.000 " — "
5. Gminie miasta Krakowa na roboty około dróg, wodociągów i t. p.	125.000 " — "
6. Odsetki bierne zapłacone funduszowi solnemu od chwilowych pożyczek	11.112 " 59 "
7. Koszta podróży i komisye	1.936 " 08 "
8. Za projekty kanałów	342 " 06 "
9. Rzeczoznawcy sądowi	132 " 39 "
10. Prokuratoryi skarbu koszta spisania umowy	581 " 08 "
11. Odbitki litograficzne, porta, telegramy, książki i t. p.	139 " 99 "
Razem	1,998.722 K 45 h.

W tym czasie wpłynęły na rzecz Wawelu następujące dochody:

1. Subwencya krakowskiej Kasy oszczędności	800.000 K — h
(netto) 2. Legat ś. p. Kazimierza Rysza	904 " 63 "
3. Legat ś. p. ks. Krokowskiego	210 " 93 "
Czysty wydatek funduszu kraj. wynosił tedy	1,197.606 K 89 h.

Wydatki ponieść się mające:

1. Szósta rata Skarbowi wojkowemu, płatna dnia 1. listopada 1905	115 000 K — h.
2. Siódma rata Skarbowi wojkowemu, płatna dnia 1. maja 1906	110.000 " — "
3. Ósma rata Skarbowi wojkowemu, płatna dnia 1. maja 1907.	250.000 " — "
4. Dziewiąta rata Skarbowi wojkowemu, płatna dnia 1. listopada 1907	250.000 " — "
Do przeniesienia	725.000 K — h.

	Z przeniesienia . . .	725.000 K - h.
5. Dziesiąta rata Skarbowi wojskowemu, płatna dnia 1. maja 1908.	. . . . .	250.000 „ - „
6. Jedenasta rata Skarbowi wojskowemu, płatna dnia 1. maja 1909.	. . . . .	250.000 „ - „
7. Dwunasta rata Skarbowi wojskowemu, płatna dnia 1. października 1909	. . . . .	223.000 „ - „
8. Ryczałt jednorazowy Skarbowi wojskowemu za czyszczenie kanałów, płatny w roku 1905	. . . . .	4.000 „ - „
9. Gminie m Krakowa przyznana subwencya na budowę kanału do Wisły dla obsłużenia nowych koszar wojskowych, - płatna w dwóch ratach w roku 1905 i 1906	. . . . .	65.000 „ - „
	Razem	1,517.000 K - h.

Czysty wydatek funduszu krajowego z tytułu samej ewakuacji Wawelu wynosić zatem będzie (1,197 606 K 89 h + 1,517.000 K) = 2,714.606 K 89 h, nie licząc wydatku na odsetki od zaciągnięć się mającej pożyczki na pokrycie tego wydatku

W roku 1905 ponieść będzie musiał nadto fundusz krajowy wydatek niepreliminowany w budżecie w sumie około 15.000 K na pierwsze roboty zabezpieczające Zamek na Wawelu przed rozpoczęciem odnowienia, oraz na płace po koniec grudnia b. r. architekty-kierownika, inspicjenta i służby nadzorującej w Zamku, który to wydatek znajdzie jednakowoż swe pokrycie w dotacyi preliminowanej na rok 1906 na odnowienie Zamku, jeśli Wysoki Sejm raczy odnośny wniosek Wydziału krajowego uchwalić.

W podanym powyżej wykazie wydatków ponieść się jeszcze mających na rzecz ewakuacji Wawelu, zamieścił Wydział krajowy jedną pozycyę, mianowicie subwencyę dla gminy miasta Krakowa w sumie 65.000 K na budowę kanału do Wisły, która to pozycya wymaga bliższego wyjaśnienia.

Według umowy dodatkowej zawartej między Wydziałem krajowym i Skarbem państwa, obowiązany był Wydział krajowy wybudować własnym kosztem kanał, mający odwoćnić plac nr. 3. pod budowę koszar artylerji przeznaczony, z ujściem do rzeki Białuchy Zarząd wojskowy czynił jednak od pierwszej chwili usilne zabiegi o zmianę trasy tego kanału na dłuższy z ujściem do Wisły. Starania te napotykały jednak na trudności, głównie z powodu znacznych kosztów budowy tego kanału, gdyż miał on być zarazem przedłużeniem kanału, który gmina miasta Krakowa budować miała na swem terytoryum

Budowa tego kanału z ujściem Wisły leżała w interesie wojskowości, jako też gminy miasta Krakowa, projekt ten jednak musiał być zaniechany, gdy gmina miasta Krakowa oświadczyła, iż nie posiada na ten cel potrzebnych funduszków.

Dopiero w r. b. prezydent miasta Krakowa po przeprowadzeniu przedwstępnych rokowań z komendantem I. korpusu odniósł się z prośbą do Wydziału krajowego o wdrożenie komisyjne rokowań celem doprowadzenia budowy tego kanału do skutku i o przyznanie gminie miasta Krakowa odpowiedniego zasiłku, zwłaszcza, że administracya wojskowa oświadczyła również gotowość poniesienia ze swej strony na ten cel pewnej pomocy materyjalnej.

Wydział krajowy zarządził komisjonalne zbadanie. Koszt budowy nowego kanału obliczony został na kwotę 205.000 K. Przy rozprawie reprezentanci gminy miasta Krakowa oświadczyli gotowość wybudowania kosztem gminy kolektora kanałowego od Rakowic do Wisły, jeśli kraj i administracya wojskowa przyczyni się do kosztów budowy wspólnie sumą 120.000 K. Gmina miasta Krakowa oświadczyła zatem gotowość pokrycia z własnych funduszków części kosztów budowy w sumie 85.000 koron.

Reprezentant wojskowości złożył zaś oświadczenie przyczynienia się do kosztów budowy tego kanału zasiłkiem w sumie 55.000 K.

Okazał się zatem brak pokrycia części kosztów budwy kanału w sumie 65.000 K, którą według żądania reprezentantów wojskowości i gminy miał kraj przyjąć na siebie. Rezultat ten zdołano osiągnąć dopiero po długich i mozolnych rokowaniach.

Po dokładnem zbadaniu stanu rzeczy, Wydział krajowy uznał za wskazane pójść za zdaniem wyrażonem przez jego delegata przy rozprawie komisyjnej i przy-

znać gminie miasta Krakowa na pokrycie reszty kosztów budowy kanału do Wisły zasiłek z funduszu krajowego w kwocie 65.000 K. Na decyzję Wydziału krajowego wpłynęły następujące okoliczności.

Na podstawie dodatkowej umowy zawartej ze Skarbem państwa z tytułu ewakuacji zamku na Wawelu, kraj obowiązany był wybudować własnym kosztem kanał do Białuchy kosztem 43.500 K. Okazało się zatem, że właściwy zwiększony wydatek, jaki spaść miał na fundusz krajowy, w razie zmiany projektu budowy kanału na kolektor prowadzący do Wisły, wynosił tylko 21.500 K.

Projekt budowy kanału do Białuchy traktowany był nie tylko przez zarząd wojskowy z pewną niufnością w praktyczność tego przedsięwzięcia, także Wydział krajowy obawiał się, ażeby w przyszłości nie spadły na kraj z tego powodu pewne z góry obliczyć się nie dające wydatki.

Zarząd wojskowy postawił mianowicie między innymi warunek ustanowienia wzdłuż kanału 1 metrowej o pasu gruntu na ścieżkę, a prócz tego ustanowienia prawa służebności dla zajęcia prz. strzeni 5 metrowej po obu stronach osi kanałowej, w razie potrzeby naprawy kanału oraz na skład materiałów, a to bez względu na stan zasiewów na gruncie obciążonym służebnością i bez obowiązku zawiadamiania o tem właściciela gruntu. Nadto w poważnych kołach fachowych podnoszono kwestyę, że rzeka Białucha w lecie często ma tak mało wody, że przy wpuszczeniu kanału do tej rzeki, zachodziła uzasadniona obawa, iż najbliższa okolica zatrutą być może wyziewami kanałowymi. Okoliczność ta podnoszoną nawet była swego czasu podczas komisji politycznej, zarządzanej dla zbadania projektów budowy kanału do Białuchy i tylko z wielką trudnością zdołał Wydział krajowy uzyskać konsens na budowę tego kanału.

W następstwie nowego układu Wydział krajowy formalnie zwolniony został ze strony zarządu wojskowego od obowiązku budowy kanału, a gmina miasta Krakowa zawrzeć ma z wojskowością osobny układ z pełną odpowiedzialnością za jakość wykonanych robót, podczas gdy przy innych robotach dodatkowych wykonanych przez gminę w zastępstwie Wydziału krajowego (drogi, wodociągi itp), na kraju mimo to ciążył obowiązek kontraktowy wykonania wszystkich tych robót i urządzeń w terminie oznaczonym. Był to zatem również ważny powód, dla którego Wydział krajowy, za uwolnienie kraju od dalszych świadczeń i odpowiedzialności, zdecydował się ponieść ofiarę z sumy 21.500 K, uwzględniając, że dla gminy miasta Krakowa w obecnych stosunkach było rzeczą niemożliwą pokrycie całego wydatku budowy tak kosztownego kanału, pomimo skromnego zresztą zasiłku administracji wojskowej. Wydział krajowy sądzi, że Wysoki Sejm z uwagi, że sprawa była nagłą i musiała być w miesiącu czerwcem b. r. stanowczo załatwioną, raczy zarządzenie Wydziału krajowego uznać za uzasadnione.

W lutym b. r. na sześć miesięcy przed terminem, w którym nastąpić miało opróżnienie z wojska i oddanie kraju w posiadanie części historycznej Zamku królewskiego na Wawelu wraz z wieżą senatorską, postanowił Wydział krajowy poczynić pierwsze przygotowania do przyzłej restauracji Zamku na Wawelu. Reskryptami z dnia 7. lutego 1905 L. 29/pr. i z dnia 3. marca 1905 L. 61/pr. postanowił Wydział krajowy powołać komitet krajowy, którego zadaniem będzie ustanowić przedewszystkiem ogólny plan odnowienia Zamku na Wawelu.

Na podstawie Najwyższego upoważnienia zamianował pierwszy ochmistrz dworu ks. Liechtenstein członkiem komitetu i zastępcą Najwyższego urzędu ochmistrzowskiego, starszego Mistrza ceremonii J. E. Edwarda hr. *Choloniewskiego*.

Wydział krajowy zaś zaprosił do tego komitetu pp.:

J.E. Andrzeja hr. *Potockiego*, c. k. Namiestnika;

J.E. Leona hr. *Pinińskiego*, Członka Izby Panów i Posła na Sejm krajowy;

J.E. Karola hr. *Lanckorońskiego*, Członka Izby Panów;

Dra Józefa *Wereszczyńskiego*, Członka Wydziału krajowego;

Dra Władysława *Kozłowskiego*, Członka Izby Panów;

Dra Jana Bożo *Antoniewicza*, Profesora Uniwersytetu lwowskiego;

Dra Juliusza *Leo*, Prezydenta miasta Krakowa i Posła na Sejm krajowy;

Dra Maryana *Sokołowskiego*, Profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego;

Dra Stanisława *Tomkowicza*, c. k. Konserwatora dla zabytków sztuki i pomników historycznych w Krakowie;

Dra Bolesława *Ulanowskiego*, Profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego i członka wielkiego wydziału krakowskiej Kasy oszczędności, oraz rady miejskiej.

Na zaproszenie Wydziału krajowego, Komitet krajowy zebrał się poraz pierwszy pod przewodnictwem *Marszałka krajowego* w Krakowie w dniu 9. marca 1905. Członkowie Komitetu zwiedzili przedewszystkiem szczegółowo wszystkie ubikacje zamkowe, następnie zaś odbyło się posiedzenie Komitetu krajowego, w którym wzięli udział wszyscy zaproszeni członkowie tegoż Komitetu. Po wyczerpującej dyskusyi, wyraził Komitet jednomyślnie następującą opinię:

1. Restauracya rozpocząć się ma od uunięcia najnowszych przez wojskowość wzniesionych ścian i przepierzeń, od gruntownej naprawy i ubezpieczenia dachów, od troskliwego uwydatnienia i utrwalenia tego, co się dotąd w rzeźbach i ornamentach zachowało i od restytucyi pierwotnego kształtu arkad podwórza, a to wszystko na podstawie studyów nad architektonicznym rozwojem Zamku.

2. Komitet zastrzega sobie w toku robót zasięgać rady artystów polskich i innych sił fachowych.

3. Restauracyę Zamku na Wawelu należy poruczyć architekcie Zygmuntowi Hendlowi, dyrektorowi państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie.

Na podstawie opinii wyrażonej pod 3., odniósł się Wydział krajowy do J. E. Pana Namiestnika z prośbą wyjednania p. Hendlowi urlopu, w celu poruczenia mu kierownictwa odnowienia Zamku królewskiego na Wawelu — a gdy prośba ta odniosła pożądany skutek, przystąpił Wydział krajowy do ułożenia warunków, na jakich p. Hendel miałby objąć tak zaszczytny obowiązek.

W warunkach, które przyjął p. Hendel, zastrzegł Wydział krajowy między innymi, że z chwilą objęcia kierownictwa restauracyi zamku obowiązany będzie p. dyrektor Hendel zamieszkać stale w Krakowie. Roboty około odnowienia Zamku na Wawelu odbywać się mają przy ścisłym przestrzeganiu zasady, że p. dyrektor Hendel corocznie w miesiącach zimowych a najdalej do końca stycznia każdego roku przedłożyć ma Wydziałowi krajowemu szczegółowy program prac z niezbędnymi planami i kosztorysami robót, które w granicach z góry oznaczonego rozporządzonego kredytu w ciągu odnośnego roku wykonane być mają.

Wszystkie roboty około odnowienia Zamku na Wawelu, zaproponowane na podstawie umotywowanego wniosku p. dyrektora Hendla, będą mogły być rozpoczęte i prowadzone, po zasięgnięciu przez Wydział krajowy opinii Komitetu znawców i na podstawie pisemnego zatwierdzenia i zezwolenia ze strony Wydziału krajowego.

W ciągu roku 1905, zaraz po usunięciu wojska z Zamku na Wawelu i opróżnieniu części historycznej Zamku, mają być przedewszystkiem usunięte ściany i przepierzenia, które wojskowość w ostatnich czasach pobudowała. Również ma się przeprowadzić najniezbędniejsze naprawy dachu, bram, okien i t. p., o ile one będą konieczne dla zabezpieczenia murów zamku przed zimą. Roboty konserwacyjne, gdyby dla zabezpieczenia Zamku okazały się do wykonania ewentualnie także w latach następnych potrzebne, obowiązany będzie p. dyrektor Hendel zaprojektować i przeprowadzić po zatwierdzeniu proponowanych robót przez Wydział krajowy.

Wydział krajowy ustanowił jako zasadę, iż wszystkie roboty przy odnowieniu Zamku na Wawelu oddawać będzie w drodze ograniczonej konkurencyi przedsiębiorcom od wymiaru, t. j. za ugodzonem z góry wynagrodzeniem pracy od metra kwadratowego lub kubicznego, na podstawie ofert zaopiniowanych przez p. dyrektora Hendla. Wyjątek od tej zasady dopuszczalnym będzie w wypadkach, w których p. dyrektor Hendel, ze względu na odkryte ślady zabytków rzeźbiarskich lub malarzkich, uzna za konieczne powierzenie robót za wynagrodzeniem od dnia pracy (dniówki) szczególnie uzdolnionym pracownikom.

Wobec zainteresowania się światła naukowego i ogółu robotami na Wawelu obowiązany będzie p. dyrektor Hendel z końcem każdego kwartału przedkładać Wydziałowi krajowemu szczegółowe sprawozdania o stanie robót i poczynionych odkryciach na Zamku na Wawelu. Wydział krajowy zastrzegł sobie prawo podawania tych sprawozdań do publicznej wiadomości.

Przy ukończeniu robót restauracyjnych Zamku na Wawelu obowiązany będzie p. dyrektor Hendel bez osobnego wynagrodzenia, bądź samodzielnie, bądź też przy współpracownictwie któregoś z historyków, zająć się opracowaniem monografii dokonanego dzieła restauracyi. Monografia ta przedłożoną być ma Wydziałowi krajowemu, który stosownie do swego uznania zajmie się jej publikacją.

Wydział krajowy zastrzegł sobie w każdym stadium robót restauracyjnych Zamku na Wawelu, według własnego uznania i w sposób, jaki uzna za stosowny, i przez osoby, które w tym celu wydeleguje, przeprowadzać kontrolę wszelkich wy-

konywanych lub projektowanych robót na Wawelu. P. dyrektor Hendel zobowiązany jest delegatom Wydziału krajowego udzielić w tym celu wszelkich żądanych wyjaśnień i wskazówek. Częściowe kolaudacye wykonanych na Zamku robót zarządzać będzie Wydział krajowy w porozumieniu z p. dyrektorem Hendlem, w terminach w każdym specjalnym wypadku przez Wydział krajowy oznaczonych.

Biurowo technicznego zarządu odnowienia Zamku, oraz mieszkanie kierującego architekty urzędniczo zostaną na Wawelu.

Dla inspekcji i kontroli robót, prowadzenia dziennika budowy, rachunkowości oraz zarządu gospodarczego Zamku ustanowił Wydział krajowy osobny organ.

Tak Wydziałowi krajowemu, jakoteż p. dyrektorowi Hendlowi przysłużyć będzie prawo wypowiedzenia obowiązków w ściśle oznaczonym terminie. P. dyrektor Hendel z tytułu rozwiązania umowy nie może sobie rościć żadnych pretensji do Wydziału krajowego, Wydział krajowy natomiast będzie miał prawo żądać od p. dyrektora Hendla złożenia wszystkich rachunków, oraz oddania zapasów gotówki, materiałów budowlanych, narzędzi, inwentarzy, ksiąg, aktów i wogóle wszystkiego, co stanowić będzie własność funduszu budowy, co wszystko w czasie trwania kierownictwa budowy znajdować się będzie pod jego naczelnym zarządem a przez osobny organ Wydziału krajowego ma być dozorowane. Wydanie p. dyrektorowi Hendlowi absolutorium będzie mogło nastąpić po przeprowadzeniu kolaudacji wszystkich wykonanych robót i po dokonanej odbiorze kierownictwa budowy wraz z funduszami i wszystkimi materiałami.

Prócz kierującego architekty ustanowił Wydział krajowy drugi organ w osobie p. Aleksandra Denkera ze Lwowa, któremu porучzył pełnienie obowiązków technicznego inspicjenta i kontrolora budowy przy robotach około odnowienia Zamku na Wawelu, oraz obowiązki zarządcy Zamku. Obowiązki te określił Wydział krajowy szczegółowo w dwóch instrukcyach, t. j. instrukcji dla technicznego inspicjenta budowy, oraz w instrukcji rachunkowo kasowej. Do obowiązków inspicjenta technicznego należeć będzie:

1. Kontrola nad robotami około odnowienia Zamku, tak pod względem zakresu i rozmiarów, jak i nad należytem wykonaniem tychże.

2. Zarząd i trzymanie w ewidencji materiałów zakupionych we własnym zarządzie.

3. Sprawdzanie rachunków, list tygodniowych i asygnat wystawionych przez kierownika budowy.

4. Prowadzenie dziennika budowy.

5. Zarząd budynków Zamku, tak co do utrzymania w należytem stanie, jak i w stosunku na zewnątrz.

Wydział krajowy zastrzegł, iż tak jemu, jakoteż p. Denkerowi przysługuje prawo rozwiązania stosunku służbowego w każdej chwili za stosownem wypowiedzeniem.

P. Denkerowi przeznaczył Wydział krajowy również mieszkanie na Wawelu. Tak kierownik budowy p. Hendel, jakoteż inspicjent techniczny p. Denker, objęli już swe obowiązki.

Prócz tego przyjął Wydział krajowy dla dozoru nad Zamkiem jednego woźnego i dwóch stróżów.

Jak to już na wstępie niniejszego sprawozdania zaznaczono, w dniu 7. sierpnia 1905 nastąpiło oddanie w posiadanie kraju części historycznej Zamku królewskiego na Wawelu, wraz z wieżą senatorską. Odpis protokołu spisane go z okazji tego oddania dołączony jest do niniejszego sprawozdania. (Aleg 1)

Zaraz po odebraniu w posiadanie Zamku na Wawelu, zarządził delegat Wydziału krajowego zabezpieczenie Zamku od ognia i wydał inspicjentowi technicznemu instrukcję w sprawie zwiedzania Zamku przez gości.

Według tej instrukcji kierownik budowy oznaczyć ma każdorazem, które ubikacye, lub części Zamku mogą być zwiedzane, zaś inspicjent techniczny oznaczyć ma godziny, względnie dni, w których zwiedzanie Zamku może być dozwolone. Zwiedzanie Zamku ma być bezpłatne a odbywać się może jedynie za kartami wstępu, które jednakowoż wszystkim zgłaszającym wydawane być mają — z wyjątkiem osób, których pobyt na Wawelu mógłby być połączone m z pewnem niebezpieczeństwem dla całości znajdujących się w Zamku zabytków.

Wydział krajowy zarządził nadto wydanie planu szczegółowego Zamku oraz umieszczenie stosownych napisów w Zamku, które ułatwią zwiedzającym oryentowa-

nie się. Wydział krajowy nie ustanowił wprawdzie żadnego oficjalnego przewodnika dla oprowadzających gości, zezwolił jednak, aby zwiedzającym Zamek towarzyszył oraz objaśnień i pouczeń udzielał ten sam przewodnik, który od szeregu lat czynność tę ku zadowoleniu wszystkich spełniał.

W kwestyi projektu rozpoczęcia odnowienia Zamku na Wawelu, może Wydział krajowy w tej chwili Wysokiemu Sejmowi o tyle zdać sprawę, iż kierownik architekt, p. Hendl ma z końcem b. r. przedłożyć Wydziałowi krajowemu przybliżony ogólny projekt odnowienia Zamku, a nadto szczegółowy projekt z kosztorysami tych robót, które w Zamku w ciągu roku 1906 mają przyjść do wykonania. Architekt kierownik opracować ma nadto i przedłożyć projekt podziału ubikacyj zamkowych na rezydencję Cesarską i muzeum. Podział ten zostanie przeprowadzony w porozumieniu z Najwyższym urzędem ochmistrzowskim, względnie w porozumieniu z architektem, którego ten urząd do tej czynności wyznaczy. Po otrzymaniu tych materiałów, zwoła Wydział krajowy posiedzenie Komitetu krajowego i zasięgnie jego opinii, poczem dopiero ustalony zostanie program robót, wykonać się mających w ciągu roku 1906.

Komitet krajowy będzie musiał wówczas na podstawie wniosków architektki-kierownika zaopiniować zarazem, czy obecnie istniejące wiązanie i pokrycie dachu na Zamku da się ze względów architektonicznych utrzymać. Ostateczna decyzja pod tym względem będzie miała wielki wpływ na cały tok robót w pierwszym roku.

Komitet krajowy nie mógł na pierwszym swem posiedzeniu zająć się kwestją ewentualnej możliwości pomieszczenia w Zamku na Wawelu prócz rezydencji Cesarzkiej także muzeum, gdyż według uchwały Wysokiego Sejmu cały Zamek na Wawelu przeznaczony został na rezydencję Cesarską.

Dopiero Najjaśniejszy Pan, w Swjej łaskawości w Najwyższym piśmie odręcznym, wydanem z okazji mającego nastąpić oddania Zamku na Wawelu w posiadanie kraju, raczył także kwestyę przeznaczenia Zamku rozstrzygnąć.

W dniu 11. czerwca b. r. otrzymał Marszałek krajowy następujące pismo od J. E. Pana Namiestnika z daty 10. czerwca 1905:

„Jaśnie Wielmożny Panie Marszałku!

W myśl Najwyższego rozkazu mam zaszczyt przesłać Waszej Ekszelleney odpis Najwyższego pisma odręcznego z dnia 30. maja b. r., które Najjaśniejszy Pan raczył najlaskawiej do mnie wystosować i proszę o udzielenie tegoż treści do wiadomości Reprezentacyi kraju.

Proszę przyjmując wyraz wysokiego poważania.

C. k. Namiestnik

Potocki w. r.“

Najwyższe pismo odręczne opiewa w oryginale, jak następuje:

»An Meinen Statthalter in Galizien und Lodomerien Andreas Grafen Potocki.

Lieber Graf Potocki!

Mit Befriedigung habe Ich zur Kenntnis genommen, dass die vom galizischen Landesausschusse im Einvernehmen mit der Militär-Verwaltung getroffenen Vorbereitungen wegen Räumung des königlichen Schlosses Wawel bereits so weit fortgeschritten sind, dass schon demnächst jene Arbeiten in Angriff genommen werden können, deren Ausführung der Landtag Meines Königreichs Galizien und Lodomerien mit dem Grossherzogtume Krakau in seiner Sitzung am 8. Februar 1897 zur Feier Meines fünfzigjährigen Regierungsjubileums in der Absicht beschlossen hat, dieses alterwürdige Denkmal bei pietätvoller Schonung des Erhaltenen zu neuer Pracht erstehen zu lassen.

Den Wunsch des Landes erfüllend, habe Ich gerne gestattet, dass Mir auf dem Schlosse Wawel eine Residenz für den Fall Meines Aufenthaltes

in der königlichen Hauptstadt Krakau eingerichtet werde. Ich wünsche, dass dabei auch entsprechende Räume zur Unterbringung von national- und kunst-historischen Sammlungen gewidmet werden, welche auch nach Verjüngung dieses stolzen Baues, die Erinnerung an dessen ruhmreiche Tradition wach-zuerhalten bestimmt sein sollen.

Ich weise Mein Obersthofmeisteramt an, zu den Wiederherstellungs-Kosten aus den Mitteln der Hofstattsdotation alljährlich einen entsprechenden Beitrag zu leisten und hierüber mit dem galizischen Landesausschusse das Einvernehmen zu pflegen.

Hievon haben Sie die Landesvertretung in Kenntnis zu setzen.

Wien am 30. Mai 1905.

Franz Joseph m. p.«

Powyzsze pismo Monarsze opiewa w tłumaczeniu polskiem, jak nastepuje :

»Kochany hrabio Potocki!

Z zadowoleniem dowiedziałem się, że przygotowania podjęte przez galicyjski Wydział krajowy wspólnie z Administracją wojskową, celem opróżnienia królewskiego zamku na Wawelu tak dalece postąpiły, że niebawem już będzie można przystąpić do tych prac, które Sejm Me-go Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem uchwalił na posiedzeniu z dnia 8. lutego 1897 ku uczczeniu 50-letniego jubileuszu Moich rządów, w zamiarze, by chroniąc z pietyzmem to wszystko, co się zachowało, przywrócić ten czią wieków otoczony zabytek do nowej świetności.

Spełniając życzenia kraju, chętnie zezwoliłem, by Mi na Wawelu urządzono Rezydencyę na czas Me-go pobytu w królewskim mieście stołecznem Krakowie.

Jest także Mojem życzeniem, aby przy tem przeznaczono odpowiednią część zamku na przechowanie pamiątek narodowych i zbiorów sztuki, by one i po odrodzeniu tego dumnego gmachu utrzymywały w żywej pamięci jego pełną chwałę tradycyę.

Memu Urzędowi ochmistrzowskiemu polecam, aby z funduszów nadwornej dotacyi przyczyniał się rok rocznie odpowiednim udziałem do kosztów odnowienia zamku i w tej mierze porozumiał się z galicyjskim Wydziałem krajowym.

O tem zawiadomi Pan Reprezentacyę kraju.

Wiedeń 30. maja 1905.

Franciszek Józef w. p.«

Wydział krajowy podając do wiadomości Wysokiego Sejmu Najwyższe pismo odręczne wspaniałomyślnego Monarchy, dodaje zarazem, że pod dniem 14. czerwca 1905 wystosował do J. E. Pana Namiestnika następujące pismo dziękczynne:

„Jaśnie Wielmożny Panie Namiestniku!

Treść Najwyższego pisma odręcznego z dnia 30. maja b. r., wystosowanego do Waszej Ekszelency w przedmiocie przeznaczenia Zamku na Wawelu, przesłanego następnie pismem Waszej Ekszelency z dnia 10. czerwca b. r. Marszałkowi krajowemu, podamy w swoim czasie do wiadomości Wysokiego Sejmu.

Wzniosłe i łaskawe słowa orędzia Monarszego znajdują pełny oddźwięk w Re-prezentacji kraju jak i w sercach całej ludności.

Wyrazy tych uczuć przesyłamy imieniem kraju na Twoje, Ekszelencyo, ręce z prośbą, byś raczył złożyć je u stóp Tronu z zapewnieniem, że do wdzięczności za obranie rezydencji Monarszej w drogim nam Zamku Wawelskim, zaskarbił sobie Najjaśniejszy Pan nowe prawo przyrzeczoną pomocą przy odbudowie i zezwoleniem, że na Wawelu znajdują pomieszczenie zabytki narodowej sztuki i naszych dziejów.

Tak przeszłość wiąże się z teraźniejszością i przyszłością i przechowa się dla potomności przekazane dawne tradycje obok szczerego przywiązania i wdzięczności dla Najmiłociwszego Monarchy“.

Jakkolwiek sprawa pomieszczenia muzeum narodowego w Zamku na Wawelu została przez Najjaśniejszego Pana rozstrzygniętą, Wydział krajowy nie może w tej chwili przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosków co do umieszczenia, organizacyi, utworzenia i utrzymania muzeum, gdyż rzecz ta stanie się aktualną dopiero wówczas, skoro ubikacye zamkowe, przeznaczone na Cesarską rezydencję zostaną ściśle odgraniczone od tych, które przeznaczone zostaną na muzeum.

W ślad za odręcznem pismem Monarszem otrzymał Marszałek krajowy zawiadomienie z Najwyższego urzędu ochmistrzowskiego z daty 30. czerwca 1905 l. 6.749, iż Najjaśniejszy Pan Najwyższem postanowieniem z dnia 24. czerwca 1905 raczył rozporządzić, ażeby do kosztów odnowienia Zamku na Wawelu przeznaczano z dotacyi Najwyższego Dworu corocznie zasilek w sumie 100.000 koron. Odpis pisma **Alegat 2.** Najwyższego urzędu ochmistrzowskiego dołącza się /(. (Aleg. 2.).

W ze-złorocznem sprawozdaniu z czynności swych podał Wydział krajowy do wiadomości Wysokiego Sejmu, iż istnieją dwa legaty na rzecz odnowienia Zamku na Wawelu, a mianowicie: ś. p. Cypryana Jaworskiego w sumie 1.000 K, oraz ś. p. Konstantego Mireckiego z Radomia w Królestwie Polskiem w sumie 50.000 rubli. Oba te legaty nie mogły być dotąd zrealizowane.

Prócz tych legatów istnieje jeszcze inny fundusz, zbierany drogą składek za staraniem pani Ulanowskiej z Krakowa, a z przeznaczeniem na restaurację części Wawelu, w której mieścić się ma muzeum narodowe. •

Według sprawozdań zamieszczonych w pismach publicznych, fundusz ten wynosić miał w dniu 28. maja b. r. sumę 110.003 K 46., która złożoną jest na książkach krakowskiej Kasy oszczędności.

Uchwałą z dnia 8. lutego 1897 postanowił Wysoki Sejm wyznaczać co roku w budżecie odpowiednią sumę na odbudowanie Zamku królewskiego na Wawelu.

Wobec tego, że odnowienie Zamku na Wawelu rozpocznie się w roku 1906, a nawet częściowo jeszcze w b. r. pewne roboty wykonane być muszą, przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi wniosek, ażeby aż do zupełnego wykończenia odbudowy Zamku na Wawelu, przeznaczał Wysoki Sejm na ten cel corocznie dotację w sumie 100.000 K t. j. w wysokości, jaką przyznał Monarcha z dotacyi Najwyższego Dworu. W przypuszczeniu, że Wysoki Sejm ten wniosek uchwalić raczy, wstawił Wydział krajowy do preliminarza funduszu krajowego na rok 1906, Rubr. XIV. poz. 531 a) wydatków (nadzwyczajne), na koszt restauracyi Zamku królewskiego na Wawelu kwotę 100.000 K.

Zarazem w myśl uzasadnienia zamieszczonego w preliminarzu, wstawił Wydział krajowy pod poz. 531 Rubr. XIV. wydatków, sumę 57.091 K, na odsetki od zaciągniętej się mającej pożyczki, na koszt przeistoczenia Zamku królewskiego na Wawelu na rezydencję Jęgo Ces. i Król. Apostolskiej Mości.

Wydział krajowy przedkładać będzie Wysokiemu Sejmowi w przyszłości corocznie osobne sprawozdanie o postępie i sposobie wykonania robót na Wawelu w roku ubiegłym, oraz o dalszych projektach robót, mających się wykonać w roku

następnym, — ażeby w każdym stadyum robót dać możność Wysokiemu Sejmowi ocenienia tego, co zostało wykonane i dawanie Wydziałowi krajowemu poleceń i wskazówek na przyszłość.

Na podstawie powyższego sprawozdania, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie odnowienia królewskiego Zamku na Wawelu.

II. Na koszt odnowienia Zamku na Wawelu i przeistoczenia go na rezydencję Jego Ces. i Król. Apostolskiej Mości, oraz na Muzeum narodowe przeznaczają Sejm przez czas odbudowy począwszy od roku 1906 coroczną dotację w sumie 100.000 K i upoważnia Wydział krajowy do wstawiania tej dotacyi w budżet funduszu krajowego.

III. Sejm wstawia na powyższy cel na rok 1906 do preliminarza wydatków funduszu krajowego w Rubr. XIV. poz. 531 a) sumę 100.000 K.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

Marszałek krajowy:

St. Badeni, w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński, w. r.

Członek Wydziału krajowego.

O d p i s.

Protokoll aufgenommen am 7. August 1905.

Gegenstand ist die Übergabe eines Teiles des »Wawel« an das Land Galizien.

Gegenwärtig:

Als Vertreter des Landesausschusses des Königreiches Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogtume Krakau, Herr Dr. Josef Wereszczyński, Landesausschussbeisitzer.

Als Vertreter des k. k. Ärars, beziehungsweise der k. u. k. Heeresverwaltung: Herr k. u. k. Oberstlieutenant Peter Fiałkowski, Vertreter des Festungskomandos, Herr Militär-Oberintendant Ladislaus Ritter von Czerkawski, Vertreter der Korpsintendanz.

Herr Major Karl Lustig von Preamfeld } Vertreter der Militär-Bau-
Herr Militär-Oberbaurechnungsrat Josef Keller } abteilung des I. Korps.

Verhandlung. Nachdem auf Grund des zwischen dem k. k. Ärar einerseits und dem Königreiche Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogtume Krakau andererseits abgeschlossenen Übereinkommens vom 15. Juli 1903, betreffend die Umgestaltung des ehemaligen Königsschlusses »Wawel« in Krakau in eine Residenz Sr. kais. und königl. Apostolischen Majestät die in der 1. Bauperiode auszuführenden Ersatzbauten fertig gestellt wurden, werden nachstehende Grund und Bauparzellen des »Wawel« in das unbeschränkte Eigentum des Landes Galizien seitens der k. u. k. Heeres-Verwaltung als dem bisherigen Benützer übergeben, und vom Vertreter des galizischen Landesausschusses übernommen:

In der beigehefteten Situationsskizze rot bezeichnet:

a) Der historische Teil der Baulichkeit, d. i. das ganze ehemalige Königsschloss sammt Senatorenturm (derzeitige Bauparzelle Nr. 573. bezeichnet mit den Buchstaben *a), b), c), d), e), f), g), h), i), k), l), m), n), o), p), q), r), s), a)* also mit Ausnahme des sogenannten Siechenhaustraktes, Stallgebäudes und Stallgebäudeanbaues (bezeichnet mit den Buchstaben *a), s), o), n), t), u), a).*

b) Die Bauparzelle 587, welche bisher als Bauhof von der k. u. k. Geniedirektor benützt wurde.

c) Die Grundparzellen Nr. 5, 7, 10, 11, 12, 32, 37, 38, 39, 42, 45, 46, 2.525, 2.529, 2.531.

d) Die Bauparzellen Nr. 590/2 und 590/3.

e) Die Umfassungsmauern, Bauparzelle Nr. 569, 571 u. 572.

f) Die Tore, bezw. Wachhäuser auf den Bauparzellen Nr. 570, 590/1, und 589.

g) Das Kirchengebäude auf den Bauparzellen Nr. 575 und 576.

Ausser den vorbezeichneten Bau- und Grundparzellen werden nahweil in untrennbaren Zusammenhang mit den vorstehenden Parzellen stehend, übergeben, bezw. von dem Vertreter des galizischen Landesausschusses übernommen, die in der zugegefteten Situationsskizze blau bezeichneten Parzellen, bezw. Parzellenteile:

h) ein Teil der Bauparzelle 17 samt Abschlusstor.

i) der sogenannte Zwingerhof (bezeichnet mit *z*).

k) der innere Schlosshof (bezeichnet mit den Buchstaben o), p), q), r), s), o).

Ein Teil der Bauparzelle 576, dann die ganze Bauparzelle 575 befinden sich im Besitze des Domkapitels, dagegen ein Teil der Grundparzelle 2529 im Besitze der Stadtgemeinde Krakau.

Die Vertreter der k. u. k. Heeresverwaltung sind daher nicht in der Lage diese Parzellen bezw. Parzellenteile zu übergeben.

Diesen Umstand nimmt der Vertreter des galizischen Landesausschusses mit dem Beifügen zur Kenntniss, dass er diese Parzellen bezw. Parzellenteile als von der k. u. k. Heeresverwaltung übergeben annimmt und an dieselbe weitere Forderungen seitens des Landes Galizien nicht gestellt werden können.

Beschluss.

Nach Besichtigung aller in Frage kommenden Bau- und Grundparzellen werden seitens der Vertreter der k. u. k. Heeresverwaltung nachstehende Anträge gestellt:

1. Alle vorangeführten Bau- und Grundparzellen übergehen mit dem heutigen Tage in das unbeschränkte Eigentum des Landes Galizien, welchem daher die weitere Instandhaltung, sowie die Abstaltung aller Steuern und Abgaben obliegt.

2. Um die Kommunikation in den Hof H des Siechenhaustraktes zu ermöglichen ist das Eingangstor des Schlossgebäudes auf Kosten des Landes Galizien entsprechend zu versetzen.

3. Um die Verwendung des Wassers aus der städtischen Wasserleitung in dem übernommenen Teile des Waweschlosses kontrolliren und den Entgelt desselben durch das Land Galizien ermöglichen zu können, ist in den in den Schloss führenden Strang der städtischen Wasserleitung ein Wassermesser vor Benützung der Wasserleitung auf Kosten des Landes Galizien einzubauen.

4. Den im ehemaligen Offiziersinspektionszimmer in gutem Zustande befindlichen Feuerautomaten übernimmt das Land Galizien gegen Zahlung eines Betrages von 300 Kronen sage Dreihundert Kronen um die Aufstellung eines gleichen Automaten im Garnisonsspital zu ermöglichen.

5. Die im nicht übergebenen Siechenhaustrakt befindlichen zwei Tore, welche auf den inneren Schlosshof münden, sind seitens der Heeresverwaltung versperrt zu halten, und können, wenn nötig, seitens des Landes Galizien abgemauert werden.

6. Im Falle der grosse offene Kastelhof als Kommunikation für die Zufuhr von Baumaterialien seitens des Landes Galizien benützt wird, verpflichtet sich der Landesausschuss eine entsprechende Strasse daselbst herzustellen und instandzuhalten.

7. Da die Zufahrtstrasse zum Garnisonsspital zur Nachzeit seitens des Landes nicht benützt wird, so sind die Kosten für die Beleuchtung in der gleichen Weise wie bisher seitens der Heeresverwaltung zu tragen.

Den sub 1. bis 7. gestellten Anträgen der Vertreter der k. u. k. Heeresverwaltung schliesst sich der Vertreter des galizischen Landesausschusses im Namen des Landes Galizien vollinhaltlich an.

Dieses Protokoll wurde in drei gleichlautenden Parien ausgefertigt, wovon eines für die k. k. Finanzverwaltung, das zweite für den Landesausschuss des Königreiches Galizien, das dritte für die k. u. k. Heeresverwaltung bestimmt ist.

(Unterschriften).

Odpis

pisma Najwyższego urzędu ochmistrzowskiego Jego Ces. i Król. Apostolskiej Mości z dnia 30. czerwca 1905 l. 6.749, wystosowanego do J. E. Marszałka krajowego Stanisława hr. Badeniego (L. 204/pr. W. kr.).

Seine K. u. K. Apost. Majestät haben mit Allerhöchster Entschliessung vom 24. Juni l. J. im Sinne des an den Herrn Statthalter in Galizien erlassenen Allerhöchsten Handschreibens vom 30. Mai l. J. allergnädigst anzuordnen geruht, dass zu den Wiederherstellungskosten des Wawel-Schlusses in Krakau alljährlich ein Beitrag von einhunderttausend Kronen aus den Mitteln der Hofstaatsdotacion geleistet werde und diese Summe in vierteljährigen Anticipativraten vom 1. Jänner 1906 angefangen an den galizischen Landesauschuss zur Auszahlung gelange.

Ich beehre mich Euere Excellenz von dieser Allerhöchsten Schlussfassung mit dem Beifügen in die Kenntniss zu setzen, dass ich unter Einem an Seine Excellenz den Herrn Finanz-Minister das Ersuchen stelle, die k. k. Landes-Hauptkassa in Lemberg anzuweisen, dem löblichen Landes-Auschusse für das Königreich Galizien und Lodomerien die jeweils fällig werdenden Beitragsquoten für Rechnung der Hofstaatsdotacion zu erfolgen.

Wien, am 30. Juni 1905.

Seiner K. u. K. Apost. Majestät Zweiter Obersthofmeister:
Montenuovo, m. p.